

Wspominki z Tarnogórskiej ślubowanej pońci do Matki Boski Piekarski

Łod wiek wieków każdego roku w lipcu parafianie z Tarnowskich Gór udajom się piechty w ślubowany pielgrzymce do Matki Boski Piekarski .Niykerzy z nich idom tam cołkom rodzinom. Te pońcie inaczej wyglondały poradziesiont lot tymu , a inaczyj już dziś . Chciałabych wom trocha przybliżyć intynco tyj pońci i downe pielgrzymowanie.

Bestóż muszmy się cofnoć w czasie do lot dziewiyndziesiontych minionego wieku.

Zaproszom wos do familije Zowiśloków z Gór , dlo keryj tradycjo ślubowanyj pońci była i jest dali bardzo ważno.

Gertruda i Józef Zowiśloki to tarnogorzanie łod pokolyń. Tukej się urodzili, tu tyż żyli ich starziki i łojcowie. Truda i Zeflik, bo tak ich mianowali, pobrali się w 1974 roku. Ślub kościelny brali w Tarnowskich Gorach w farnym kościele Piotra i Pawła,- a jak to boło w tamtych czasach - musioł być nojprzod ślub cywilny , kery łodboł się w tarnogórskim ratuszu.. I choć som już ze sobom kupa lot, dalij bardzo się przajom i szanujom. Dochowali się dwóch dziecek: synka Karlika i cery Marysie.

Karlik to wykapano Truda, a Marysia podobno jest do łojca.Jak to ludzie padajom bydzie dziółcha miała szczyńście w życiu. Miyszkajom w kolejowyj kamiynicy wele Galymbergu na piyrszym sztoku. Radowali się z tego miyszkanio, kere Zeflik dostał z kolei a robi za rewidynta.

Trudka do roboty niy chodzi, ale poradzi szyć i jak keryś somsiadce potrzeba to ji szaty uszyje. Ło swojego chopa to łona dbo, wachuje na zygor, by Zeflik za niyskoro do roboty niy przysoł, a jak to Zeflik godo - kolejorz niy może się roboty brać leko, zawdy musi być na cas, to bardzo łodpowiedzialno robota.

To tyż Truda wstowo piyrso, rychtuje Zeflikowi śniodanie, uwarzi tyju, wypucuje mundur kolejarski i swojego chopa budzi. Dzisiej jest sobota drugiego lipca 1993r. wstała ło pionty rano, łotwarła łokno, łykła swiyżego luftu i godo do sia: " Dziyńkuja Ci PonBocku żeś mi doł noc szczyńśliwie przespać i rano wstać, a widza, że dzionek tyż bydzie piykny słonecko się do mie usmiycho, ptoki Ci PonBocku

śpiwajom, a Twoje niebo modre jak moje szaty, coch je się na niedziela uszyła". Jutro ważny dziyń. Idymy jak co roku całom familijom na ślubowano pońć do Piekor, do naszy śłoński Gospodyni Matki Boski Piekarski. I przez chwila się zamyśłała, spomniała się, jak przed laty z łojcym, braćmi i siostrami chodzila na tarnogorsko ślubowano pońć do Matki Piekarski. Matka niy szli, łoni zowdy pielgrzymowali we wrześniu na Świynto Podwyższynio Krzyża Świyntego. Na droga dali nom pora złotych i godali " patrzcie tam jako aby przyniys nom piernikow i makronów byście pierdoł niy nakupiyli." Ale doś tych wspominek. Truda się dychła, trza się brać do roboty. W piecu napolić póki niy ma waru i upiyc kołoca na droga. Zeflik zowdy ji godoł: ino niy piyc za dużo, Trudko. Lepi myni, a czyńści, żeby boł swiży. Ale kaj tam Trudka go niy sucho trza się podzielić z pontnikami, choćby ino z Jadwigom i Luckom, somsiadkom z drugiego sztoku.

- Ło już dziesiyć, Marysia wstowej! To gańba tyła godzin leżeć w łózk - woło na cera.

Marysia łocy przetarła, wejrzała na matka i wcale ji się niy uśmiycho łózka łopuscić. Ale Truda dali komyndy cerze dowo:

- Po śniodaniu pódziesz do farnego kościoła, chyba wiysz jakiego - Piotra i Pawła i ustroisz krzyż, kery jutro poniesiecie na społka z Tereskom łod Bubalikow. Jadwiga już winiec zrobiola, cało merta zestrzygła, boło ji żol, ale co tam, merta się łopusci, a dlo Paniynki niy ma cego żalować - pocieszono się Truda.

Przy śniodaniu dziołcha myśli, jakby to matce powiedzieć, że niy pódzie jutro z niymi na pońć.

Patrzy na swoja rodzicielka, łocy spuściła i godo:

- Wiyecie mamó, jo chyba z wami w niedziela niy byda pielgrzymować. My z Grzesiyom jutro wybiyromy się na koncert do Katowic.

- Dziecko, co ty godosz - matka aż wrzaskła. Rok w rok zawdy idymy na ślubowano pońć do Piekor, czyś ty tego niy wiedziała? Łojcu akurat wypadło wolne w ta niedziela. Uradowałach się, że w tym roku pódymy całom familijom. Karlik godoł, że tyż idzie.

Ale cera dali probuje matka przekonać.

- Wiyecie, mammo, w taki wor to się niy chce tyła kilometrow maszerować, po co się tak tropić?
A poza tym, jak żeście słyszeli, momy z Grzesiym inne plany. Porzykać do Maryji idzie tyż w naszym kościele.

- Mosz recht -tuplikuje matka, ale jest ślubowano pońć, to tradycjo łod pokolyń. Do Piekor pielgrzymowali nasi starziki, łojcowie, a teroz my i mom nadziejo, że wy tyż bydziecie tak czynić.

- A tradycjo ślubowanych pońci wziyna się stond jak w siedymnostym wieku na Śląsk wkroczyły zaraze - zaczyno łosprawiać Trudka. Łokropne choróbska tyfusu i cholery. Ludzie marli jak muchy. I z ty srogi niymocy tarnogórzanie zwrociyli się ło pomoc do Matki Boski Piekarski i urządziyli procesyjo z łobrozym Maryji ulicami Tarnowskich Gor,i przedstow się to dziółcho, Maryja jich wysuchała i zaraza ustompioła. Wtyncos Śłońzoki - nasze przodki ślubowali Pani Piekarski, że co roku bydom zowdy z poczontkym lipca szli z pońciom do Nij , by ji podziyńkować za łocalynie i prosić ło dalszo łopieka. A powiyem ci, że te pońcie wyglondały blank inaczyj, niy tak jak teroz. Na ramionach niosło się łobstrojone świyńte łobroze i figury świyńtych. To boło ważne wydarzynie. Idzie pedzieć- świyńto, na kere cekało się cały rok. Marysia przerywo Trudzie:

- Mammo trza wyciongać kołoc z pieca bo się przypolo.

- Dziecko, dobrze, żeś mie upomniała - matka się spamiyntała, chyto blacha i kwoli, jak to fajnie ji się udoł.

Trudka siadła się na stołek i dali cerze zaczyno rozprawiać.

- Wiysz, jak miałach siedymnoscie lot w 1963 roku, jo szła z pońciom i z mojymi kamratkami, tyż my niosły figura PonJezuska. Jak my się asioły z tego, że nos farorz wybrali. Rychtowali my się do ty pońcie bez dwa tydzie. Trza boło przyrychtować nosidełka, narobić kwiotków z kreppapióru, za mertom po ludziach polotać . A jak brakło merty, to my z dziółchami zbiyrały macierzanka przy polach wele Bobrownik Śłońskich. We sobota przed pońciom wszystkie łobrozy i figury trza boło przystroić. Wybigłować krałski , kere przyszły wele nosidełek, kupa wincow narobić, łoplyś niymi koždy łobroz i figura. Godom ci dziecko, wiela to boło roboty. Nasze starki i matki nom tyż pomagały, łone to miały grajka w tym, bo co roku pońć strojoły.

Marysia patrzy na matka i jakby chciała ji pedzieć: trza wom to boło tyła się roboty robić i nosić tam i nazod te łobrozy i figury i myńczyć się. Ale się zatrzymała, bo niy chciała matce robić przykrości.

A Trudka dali łozprawiała;

- W niedziela ło szosty rano zebrali my się wele farnego kościoła Piotra i Pawła. Ludzi kupa ze wszystkich kościołow na Gorach, a ci, kerzy niyśli figury i łorozy piyknie się wystrojyli.

My z dziolchami łoblykły my sie modre kecki, biołe bluzki, na gowie miały my winiec z merty. Kolejjarze i górniki w mundurach, łoni niyśli nojcinyńsze figury świyntyj Katarzyny i Barbary, frelki z Sodalicje Mariański szły z łobrozym Matki Boski - (niy pamiyńtom, jakij ale chyba Królowy Polski). Ale niy byda ci wymiyniać wszystkich łobrozow i figur bo bych do rana niy skonczyła mojej godki.

Maryśce zebrało się się na śmiych jak matka wymiyniała tych wszystkich swiyntych, jednak matce tego niy pokozwała, żeby ji nie boło markotno.

- Wycie mamó – godo Marysia - dzisioj to by się ludziom niy chciało stroić tych łobrozow i figur, a co dopiyo niyś tyła kilometrow tam a nazod.

- Ale wiysz jak to boło fajnie-Trudka wspomino - jak łorkestra zagrała ta piykno pieśń maryjno:

'Brzmi cichej godziny, przez góry doliny

dzwonku twój głos brzmi Pannie Maryji

nieść pozdrowienia jej aż do niebios"

- Farorz nos pobłogosławiyli, pokropiyli i ze spiywym my ruszyli. Prowadzioł nos kapelonek a ludzi szło kupa. Minyli my ulica Zamkowo, Podsiynie, na Rynku pożegnały nos gołąbki, kere furgwały nad naszymi gowami, (chyba się wystraszyły). Przeszli my ulicom Krakowskom i kerowali my się na droga kero prowadzi na Nokło, Świyrklaniec, Kozio Gora. Wiaduktu wtyncos jeszcze niy boło, dopiyo w 1973 r. zostoł wybudowany i musieli my wartko przelyz bez tory.

Marysia sucho i coś ji niy pasuje, bestóz pyto matki:

- Czemu żescie pielgrzymowali takom łokrynżnom drogom?

- Wiysz, dziecko, z figurami tak się szło, droga prosto wyaswaltowano to tyż boło ważne. Jak my

szli bez te wsie to naszym graniym i śpiywaniym my ludzi pobudziyli.Łoni nom się przyglondali i nos pozdrowiali." Z Panyom Bogym" wołali. Starziki na ławkach , ryckach przed chałpami siedzieli, krykom klupali i widać boło, że jym żol co z nami niy mogom iść. Niyjedyn wspominoł sie mode lata ,jak se mogł tyż tak iść pośpiywać i porzykać. Na górcie za Nokłym łorkestra zagrała pieśń "Po gorach dolinach", a przed nami- uspioło dolina Świyrklańca i Łorzecha. Naszym graniym i śpiywaniym my tyż tam ludzi pobudziyli i łoni nos pozdrowiali.

- Mamo,a rynce i nogi wos niy bolały, toż to już konsek drogi boło - pyto się dziołcha.

- Ja, bolały, bolały - przytakuje Truda, ale za wsiom chopcy nom pomogli i niyśli za nos. Jo wiyom, że dzisioj by się ludziom niy chciało, ale downi my inaczyj patrzyli. My się radowali, że coś piykneho przeżywomy. Wiysz, Maryś, jak to boło piyknie, śniodanie jeść w kupie z inkszymi pońnikami na świeżym lufcie. Śiedli my się w przykopie na rancie przed Koziom Gorom. Kożdy się wzion swoje jodło i patrzymy, a wszycy mieli prawie te same śniodanie: tomaty i jajka, maszkyt- kołoc abo babowka.Łoranzadom my zapiyli to jodło abo tejem (kożdy co tam mioł.) Ale to smakowało! - Truda się kwoli.

- Na pewno - Marysia przytakuje matce.

A po krótkym łodpocynku ruszyli my dali w droga.Po drodze mijali nos pońniki kerzy tyż do Piekor jechali porzykać piyknie ustrojonymi bryckami. Jak my widzieli Kopiec Powstańcow Śłońskich to się padomy; Już niydaleko. I ani my się niy spostrzygli, jak my się znodli na Rajskim Placu wele Bazyliki Piekarski. A z kożdy strony Piekor szła tako sama pońć jak nasza-łod Brzezin, Bytomia a nojwiynkszo pońć i piyknie ustrojono była z Radzionkowa. Godom ci, te starki w piyknym chopskich strojach, na gowach miały cerwonne chustki, kere nazywajom się purpurki, abo wyskrobione białe cepce. Mode kobiytki i frelki w piyknym strojach śłońskich, na gowach miały girlandy - wiysz take wince. Piyknie wyglodały. Przywitali my Maryja nasza Śłońsko Gospodyni pieśniom "O Maryjo witam Cię", a farorz piekarski nos witali. Figury, łobrozy w rzondku na Rajskim Placu my poukłodali i poszli my do bazyliki podziyńkować Matce Piekarski za szczyńśliwie przebyto droga. łopieka i udali my się na Kalwaryjo na Mszo Świyńto. Przed

nieszporami łodprawiyli my z naszym kapelonkym Droga Krzyżowo przy kaplickach. Po nieszporach zaś tom samom drogom szli my nazod ku chałpie. Nakupiyli my się piernikow i makronow, bo te przyniesione z Piekor som nojlepsze i wszyscy mieli na karkach rożańce z mołki i cukru, a jak my drogom rzykali, to jedna zdrowaśka jedyn pociorek do gymby, jedna zdrowaśka jedyn pociorek do gymby, a droga spod nog nom uciekała. Nim my do Gor przyszli, to na naszych karkach ino sznurki po tych pociorkach wisiały. I padajom, że droga nazod jest zawdy krótszo, ale nom boło pod górka byli my już barzi stropiyni nizli rano. A wor tyż był srogi, słonecko dość fest jeszcze grzoło. Niykerzy trzewiki w gości niyśli i boso szli, a ramiona nos bardzo bolały.

- Ale to nic - godo Truda, w koždy wsi, bez kero my przechodziyli, ludzie nos witali "Witejcie z Piekor- wołali, a skąd żeście som "- my z Gór łodpowiadomy. "Pyknie, piyknie duzo vos pontnikow idzie" - powiyom ci Maryś, że miło boło to usłyszeć.

- Wiyecie, mammo, teroz zech się wyobraziola- jak to musiało richtik być piyknie. Mocie recht!

- Wiysz, dziółcha, jak do naszych Gor się doszło to dopiyro boła uciecha – godo Truda. Na ulicy Krakowski cekali na nos swoji, kerzy łostali w doma i witali nos kwiotkami, moja mama ze starkom Lucom tyż. Farorz cekali na pontnikow na rynku. Pobłogosławiyli nos, pokropiyli kropidłym, koždymu kapka wody padła do orżyżwinyo i udali my się do naszego farnego kościoła. Figury i łobrozy świyntyoch w gonku trza boło poukłodać, rynce przegimnastykować bo ściyrpły i nareszcie bez pora minut w ławce na krótkym nabożynstwie się odpocońć.

- Wiysz Marysiu jako jo radość w sercu miała – Truda prawi cerze – Jo wtyncos miała tela lot wiela ty mosz teroz i dałach rady tam i nazod niyść figura tyla kilometrow - kwoli się matka. A Jadwiga do mie tak padała 'W'iyysz, Trudko, jak PonBócek do, to za rok zaś się tak wybieremy na pońć" Ale za rok to już boło blank inaczyj- zakozali nom pielgrzymować głównymi drogami, szli my polami, małymi grupkami niy niyśli my już figur i łobrozow, i niy szła z nami łorkestra

- Mammo to żeście z pońciom szli tak jak teroz się pielgrzymuje - Marysia pyto.

- Ja ale to niy szło wtyncos nazwać pońciom. Ksiądz niy mogli iść, a my szli jak zech ci łosprawiała co jakiś cos szła nos mało grupka ludzi, żeby tych istnych niy drożnić. I wiysz dziółcha niy

pamiyntom w kerym roku to się zmiynioło, że już nom niy zabroniali , ale chyba pod koniec lot siedymdziesiontych. No teroz jak sama wiysz idymy z pońciom innom drogom, bez Bobrowniki, Radzionków, Ksiynżo Gora i wychodzimy na pola piekarske wele kopca Powstańcow Śląskich, a potym już z gorki prosto na Piekarsko Bazylika. Trocha żol, że tyn piykny zwyczoj pielgrzymowanio z figurami i łobrozami się stracioł, ale przeca intyncjo tych pońci łostała tako sama. Dziykujemy Pani Piekarski za łocalynie tak jak to robiły bez trzysta lot pokolynia przed nami.

- Wiyecie mammo - Marysia probuje matce tłumaczyć - czasy momy inksze i ludzie są inni, inaczej patrzom na pewne sprawy. Niy wiym , czy Matka Bosko żądo aż takich poświyncyn, utropiynio, by nosić z ponciom figury i łobroze. Dzisiej ważne jest, aby tradycjo ślubowanych pońci przetrwała przez kolyjne pokolynia.

- Jo tyż tak myśla dziecko - godo Truda, ale wtyncos tak się pielgrzymowało i boło w tym coś piykneho, jak ci już łosprowiałach my się miały w zocy jak nos farorz wybrali, aby niyś figura. My się niy ścionżały ani tyj ciyńki drogi ani niesiynio tych łobrozow i figur. Ale dość tego godanio, trza sie na jutro przyszykować. Wtoś dzwoni do drzwi, Maryś łotworz. To na pewno Tereska - woło Trudka. Przyszła pewnie po ciebie, żebyście szły do kościoła ustroić krzyż.

- Ja, Tereska- Marysia do matki – łobejrzicie, jaki pani Jadwiga zrobili piykny winiec na krzyż. Piykny, piykny a rowno upleciony – kwoli Truda . Łona to mo grafka do tego!

- Dziołchy, dejcie pozor, byście niy zniszczoły tyj roboty, łod Jadwigi a nojbarzi to byłoby szkoda ty merty. I niy zapomnicie na krzyż zawiązać szlajfy. Mocie jom tu, bo musi być bioło.

Truda bez pora minut stoła w kuchni, naroz się zamyśloła i zaela do sia godać:

- My z Zeflikym tyż spominomy swoja ślubowano pońć do Pani Piekarski, bo my w 1972 roku poznali sie na pońci. Zeflik do mnie zagodoł i tak my łostali razym do dzisiej. I łod ty pory, jak ino mogymy, co roku pielgrzymujy do Piekor. Tak my się łoba przyrzykli i Maryji ślubowali. Łotarła płaczki z łocow bo się wzruszoła , że już aż tyła lot som ze sobą i jest jym razym dobrze.

Naroz dzwonek do do drzwi wyrwał jom z tych myśli.

- Maryś toś ty już nazod, no cóż farorz powiedzili,? Dobrze ście to krzyż ustrojły?.

- Dobrze, dobrze – łodpowiado Trudzie.

- Wiyecie, mamu, ugodalach się z Grzesiym. Niy pojada w niedziela na koncert do Katowic. Zrobiolabych przykrość Teresce. Poniesa razym z niom krzyż, bo przeca trza podtrzymać nasze zwyczaje.

- Marysiu żebyś wiedziała – prawi Truda dziolsze - jo cie do niczego niy chca zmuszać bo mosz swoje lata i szanuja twoja wola. Ale teroski jest żech rada, że tak jak łonskiego roku bydymy pielgrzymować całom familijom. I wiyem, że dziynki takim dzieckom jak ty tradycjo ślubowanych pońci do Matki Boski Piekarki niy przeminie, ale przetrwo przez nastympne pokolynia. Bo pomyśl - tłumaczy matka - różnie się dzioło na tym naszym Śląsku w przeszłości: były zabory i wojny potym cijnżke czasy komuny, a traddycjo ślubowanych pońci przatrwała bez tyła wieków. Dzisiej niy pielgrzymuje się jak downi, niy ma już wystawnych procesyji, jak żech ci łozprawiała. Jednak intynco tych pońci łostała tako sama. A wiela się idzie wyprosić łask u Nojświyndziej Paniynki dlo siebie i naszych rodzin. A teroz dziolcha wartko rychtujymy do łobiadu, bo zaroz łojciec i Karlik przydom z roboty - ponoglo Marysie Truda.

Epilog:

Minyły lata. Trudka i Zelik już się trocha zestarzelili. Marysia mo już swoja familijo. Co roku z chopym i dwiyma cerami chodrom na tarnogórsko ślubowano pońc do Matki Boski Piekarski. Na Rajskym Placu czekajom na nich Trudka i Zeflik, kerzy przyjyżdżajom tam autym, bo zdrowie już niy pozwolo iść piechty z potnikami. I tak oto podtrzymywano jest piykno tradycjo.